

PICA – OCLC EMEA

Popravek

V prejšnji številki Organizacije znanja smo predstavili novega predsednika OCLC Jacka Blounta, ki naj bi s 1. julijem prevzel funkcijo petega vodje te globalne kooperative. Še pred njegovim nastopom pa je podpredsednica Cathy DeRosa obvestila javnost o sklepu nadzornega odbora, da bo do nadaljnjega OCLC vodil kar Jay Jordan, ki se še ne bo upokojil. K temu ni dodala nobenih pojasnil ali obrazložitve. Tudi v največjih svetovnih korporacijah se očitno lahko zgodi kaj nepričakovanega, kar naš časopis OZ mora registrirati, da ne bi bralcev zavajal z napačno informacijo.

PICA 1996

Slika 1: Univerzitetna knjižnica Leiden, kjer je nastala PICA

Pred poldrugim desetletjem sem si ob obisku PICE v Leidnu zabeležil njihovo vizijo razvoja, ki je kar precej vplivala na naše predstave o prihodnosti: takrat je bila PICA odločena utrjevati svojo neodvisno pozicijo in aktivno posegati v nacionalno diskusijo o strategiji in politiki nizozemskega knjižničnega in informacijskega sektorja. Poizkus prepuščanja avtomatizacije knjižnic zasebni tržni iniciativi se očitno ni obnesel: programerske hiše in servisi z relativno majhnim povprečnim številom zaposlenih ne zmorejo razvojno zelo zahtevnih nalog avtomatizacije. Izkazalo se je tudi, da ni pametno ločeno reševati centralnega sistema od lokalnih, ker to praviloma vodi do zapostavljanja najoptimalnejših rešitev.

Razvojno strategijo fundacije PICA so sestavljali naslednji ključni elementi:

- konsolidacija in izboljšana funkcionalnost obstoječih centralnih servisov za katalogizacijo in medknjižnično izposajo;
- optimiranje funkcionalnosti novih lokalnih knjižničnih sistemov in njihova nadaljnja integracija s centralnim sistemom PICA;
- razvijanje in podpiranje novih online informacijskih servisov za končne uporabnike;
- izboljšanje kakovosti in ekonomičnosti tako servisov kot tudi informacijskih proizvodov;
- razširitev uporabniške baze za centralni sistem in lokalne sisteme v nemško govoreči del Evrope;
- strateško partnerstvo z uveljavljenimi močnimi partnerji v kooperaciji na področju systemskega razvoja in pri distribuciji servisov.

V svojo strategijo so zapisali tudi to, da so sicer verjetno največja evropska knjižnična kooperativa, vendar natančno vedo, da morajo spodbujati integracijo vseh evropskih knjižničnih kooperativ, saj edino tako lahko preživijo. V primerjavi s konkurenco iz ZDA je namreč vsak zase zgolj drobiž.

PICA (Project for Integrated Catalogue Automation) se je kot zamisel porodila leta 1969, ko je glavni knjižničar univerzitetne knjižnice Leiden Johan Remmes de Groot povabil Kraljevsko knjižnico ter univerzitetne knjižnice Groningen, Amsterdam in Utrecht, da bi se skupaj lotili zahtevnega projekta avtomatizacije knjižničarstva. Leta 1976 se je PICA naselila v Den Haagu in kmalu za tem je postal njen direktor Look Costers, ki je pustil največji pečat pri nastajanju nizozemskega računalniško podprtega knjižničnega sistema. Njegova vodilna ideja je bila povezava lokalnih knjižničnih sistemov (z avtomatiziranimi funkcijami nabave in izposoje) in nizozemskega centralnega kataloga (NCC), ki se je na listkih gradil že od leta 1922. Centralni katalog je začel v elektronski obliki delovati leta 1983 in je podpiral kopiranje kataložnih zapisov ter od leta 1988 še medknjižnično izposajo. Te rešitve so narekovale tudi spremenjen poslovni model in leta 1985 je obliko

kooperative univerz nadomestila oblika privatne fundacije z imenom Centrum Bibliothekautomatisering PICA, ki pa jo je z največjim deležem še vedno nadzoroval meduniverzitetni sklad SURF. Preselili so se spet v Leiden, kjer so leta 1989 na Shipholweg kupili lastno zgradbo. Dejansko je imela PICA javno pooblastilo in je bila torej monopolna organizacija, zadolžena za usklajeno avtomatizacijo nizozemskega knjižničarstva. Vodil jo je 7-članski odbor upraviteljev, tri člane med njimi (obvezno tudi predsednika) je imenoval meduniverzitetni sklad SURF, tri člane je imenovalo združenje knjižnic, po položaju pa je bil član še direktor nacionalne (kraljevske) knjižnice. Država neposredno ni prispevala nobenih sredstev v proračun centra, ampak je podpirala posamične projekte, del javnih sredstev pa je dosegel center še preko vplačil državnih univerz. Nizozemska ni imela kakšne posebne zakonodaje, ki bi opredeljevala položaj PICE, pač pa se je ravnala po splošnih predpisih.

PICA se je že takrat usmerjala v tujino in njen sistem je deloval od leta 1993 v Die Deutsche Bibliothek (Frankfurt in Leipzig), od leta 1994 v zvezni državi Hessen in od leta 1995 v zveznih državah Spodnja Saška, Schleswig-Holstein, Mecklenburg, Sachsen-Anhalt in Thuringen ter v hanseatskih avtonomnih mestih Bremen in Hamburg.

PRIHOD OCLC

Že ob našem obisku smo lahko zaslučili, da je širitev sistema za 65-članski kolektiv prevelik zalogaj in da so se izpostavili hudemu pritisku uporabnikov, ki si želijo pospešenega razvoja. Takrat niso niti z eno besedo omenjali OCLC in so nas prepričevali, da bi bilo modro zasnovati evropsko kooperativo. Že v naslednjem letu 1997 pa smo prebrali, da se sistem PICA širi na frankofonsko področje in da se je obenem organizacija statusno preoblikovala v delniško družbo, v katero je vstopil OCLC. Do leta 2000 so Američani povečali svoj delež v PICI na 60 % in dve leti kasneje je prišlo do temeljite reorganizacije. Naša sogovornika Look Costers in Anton Bossers sta se poslovila, novi direktor pa je postal Rein van Charldorp. Nastala je nova organizacija OCLC-PICA, ki je zastopala interese ameriške firme v Evropi, na Bližnjem Vzhodu in v Afriki.

Slika 2: Muzej PICA v Leidnu

Leta 2005 je OCLC k PICI pridružil odkupljeno nekdanje Siemensovo sestrsko podjetje Sisis Informationssysteme GmbH iz Oberhachinga pri Münchnu, ponudnika lokalnega knjižničnega sistema Sisis Sunrise. Dodali so še odkupljeno britansko podjetje Fretwell-Downing Informatics Group iz Sheffielda z glavnimi proizvodi VDX (sistem za izmenjavo virov) in OLIB (sistem za specialne knjižnice). Leta 2007 so odkupili še preostale lastniške deleže in OCLC je postal edini lastnik PICE. S tem je PICA izginila z zemljevida in novo organizacijo so preimenovali v OCLC EMEA (drugi del imena pomeni Evropa, Bližnji Vzhod, Afrika). Težišče poslovanja so poleg ameriških proizvodov za podporo knjižnicam (WorldCat, CONTENTdm, Netlibrary) razširili na področja portalov, mobilnih komunikacij, digitalnih arhivov in digitalizacije. Okrepili so svojo prisotnost v Nemčiji in Veliki Britaniji, poleg nizozemskega centralnega kataloga prevzeli še francoski SUDOC ter segli do Avstralije s sistemom medknjižnične izposoje. Delovali so v treh centrih: Leiden, Birmingham in Pariz in servisirali preko 2.300 knjižnic. V letu 2011 je van Charldorpa na direktorskem mestu zamenjal Eric van Lubeek.

Slika 3: Znak OCLC PICA

OCLC EMEA DANES

Danes OCLC EMEA zaposluje 297 ljudi v petih državah, od katerih jih 170 dela v razvoju in podpori. Dodatne centre je odprla v Sheffieldu, Mannheimu in Münchnu. Kupili so še nekaj sorodnih podjetij, kot sta AMLIB v Avstraliji z istoimenskim knjižničnim sistemom, in B.O.N.D. v Böhl-Iggelheimu pri Mannheimu s proizvodom BIBLIOTHECA2000. Poslovno sodelujejo s petnajstimi nosilci avtomatizacije knjižnic med katerimi je tudi IZUM, v desetih državah Evrope. Sorodne organizacije niso ravno splošno znane, zato je priložnost, da jih naštejemo: ABES (Francija), BIBSYS (Norveška), GII (Nizozemska), BSZ (Nemčija), BUCLE (Španija), DBC (Danska), GBV (Nemčija), HEBIS (Nemčija), IDS (Švica), MALMAD (Izrael), NUKAT (Poljska), RERO (Švica), TCR (Velika Britanija), Bibliotheek.nl (Nizozemska) itd. Za glavnega konkurenta štejejo Ex Libris Group in njegova proizvoda Aleph ter MetaLib.

Nekaj ključnih razvojnih projektov:

- povezava metapodatkov z elektronskimi viri,
- upravljanje repozitorijev,

- kooperativno arhiviranje,
- zajemanje kulturne dediščine,
- izdelava univerzitetnih portalov za študij in raziskovanje,
- elektronsko publiciranje,
- standardizacija.

Povsem v ospredju je omrežje, ki za uporabnike deluje kot družbeno omrežje, obenem pa upravljavcem zagotavlja natančno analitiko. Knjižnični sistem je ekosistem, ki je odprt na vse strani. Ključna strateška vprašanja so: kolikšen je vpliv na lokalni razvoj, kaj lahko dosežemo v sodelovanju in kaj nam lahko ponudijo drugi.

Slika 4: Zgradba v Leidnu, kjer se je prvič sestal svet OCLC EMEA

Knjižničarstvo ne temelji več na zbirki, ampak na mreži, ki uporabnika pripelje do vira. Glavno vodilo so potrebe uporabnika, ki mu mora knjižnični sistem zagotoviti podatkovno infrastrukturo z bazami znanja in katalogi, analitično obveščanje, aplikacije, kot so repozitoriji, in podobno. Knjižničar je strokovnjak, ki za uporabnika rešuje informacijsko težavo, podobno kot zdravnik rešuje njegovo zdravstveno težavo. Za zdravnikovo strokovnost se dobro ve, za strokovno usposobljenost knjižničarja pa bolj slabo. Knjižničar je svetovalec in povezovalc in mora biti njegova ekspertnost in ustrežljivost v sistemu opazna, ker prav to privabi uporabnike – knjižnica pač ni neosebni poštni urad, ampak zaupljiv kraj, kjer uporabnik razkrije svoje neznanje ali neinformiranost.

Pred petnajstimi leti sem vehementno napovedal nadaljnji razvoj PICE, ki je že naslednje leto krenil v povsem drugo smer, zato si tokrat tega ne bom privoščil. Sklenil bi preprosto z ugotovitvijo, da imamo močan OCLC sredi Evrope in da se ta "krokodil" niti približno še ni ustalil glede svojih lovišč. Na področju knjižnične informatike nima nihče več mirnega spanja.

Franci Pivec